

nr 2. 2019

LÄSOMBUDET

>>Tidningen för läsombud och högläsare

FRÅN ISTID TILL EU

– Bengt Fredrikson skriver lättläst historia

AGNETA JON GRANEMALM BLEV ÅRETS LÄSOMBUD • BOKBUSSEN KOMMER
TILL LÄSARNA • LÄSNING MOT DEMENS • HISTORISKA BOKTIPS

Att arbeta med läsfrämjande

◆ Hej! I det här numret presenterar vi några av de fantastiska personer som nominerats till Årets läsombud. Varje nominering till priset rymmer så mycket värme och beundran att man blir lite lätt tårögd över den kärlek som lyser igenom. Jag känner mig verkligen privilegierad att få prata med de nominerade om hur de arbetar med att främja läsande. De är eniga om att litteratur och läsning är viktigt på så många sätt – det är livet!

För ett tag sedan kom Kulturrådets uppdaterade handlingsprogram för läsfrämjande. I programmet betonas att läsfrämjande är att ta bort hinder för läsning och öppna vägar till litteratur i olika format. Läsning ska vara tillgänglig och utgå från läsarens förmåga och preferenser säger man från Kulturrådet och menar också att läsombud, högläsare och andra förmedlare, är helt oundgängliga för att detta ska bli verklighet.

I Haninge har de en bokbuss som bland annat kör till gruppboenden, som ett sätt att främja läsning för de som tycker det känns svårt och krångligt att besöka ett bibliotek. Haninge har arbetat målmedvetet med bokbussen och idag har de många flitiga låntagare med väldigt höga förväntningar när det gäller läsning.

För oss på MTM är den här tidningen ett av många sätt att arbeta läsfrämjande. Med den vill vi ge er inspiration och tips i ert arbete.

God lässommar!

Åsa Agerbring
Vikarierande redaktör

KALENDARIUM

PÅ GÅNG LANDET RUNT

10/9 Inspirationsdag i Oskarshamn för frivilliga högläsare, läsombud, arbetsgrupper m.fl. i Kalmar län. Dagen arrangeras av projekt Läslust hela livet.

19/9 Heldagsutbildning i Falkenberg för nya läsombud och frivilliga högläsare i Halland.

10/10 Inspirationsdag i Växjö för läsombud, frivilliga högläsare, medlemmar i arbetsgrupper, bibliotekspersonal m.fl. i Kronoberg.

16/10 Inspirationsdag i Linköping för läsombud, frivilliga högläsare, medlemmar i arbetsgrupper, bibliotekspersonal m.fl. i Östergötland.

22/10 Inspirationsdag i Karlstad för frivilliga högläsare, läsombud m.fl. i Värmland.

25/10 MTM:s nationella studiedag i Stockholm.

Håll koll på kalendern på vår Läsombudswebb (mtm.se/lasombud) för senaste nytt.

Om läsombudsregistret

Den som är med i Läsombudsregistret får tidningarna Läsombudet och Läsliv, LL-förlagets katalog, boktips, nyhetsbrev och inbjudningar till de fortbildningsdagar som arrangeras i regionen där man är aktiv.

Dina personuppgifter behandlas i enlighet med EU:s dataskyddsförordning, vilket bl.a. innebär att du har rätt att kostnadsfritt begära ett registerutdrag samt åtkomst till kopia av dina personuppgifter, begära rättelse och, under vissa omständigheter, radering av dina personuppgifter. Läs mer om vår behandling av personuppgifter på www.mtm.se/hantering-av-personuppgifter/

För att ändra uppgifter och prenumerationer eller gå ur registret kontakta:

E-post | register@mtm.se **Telefon** | 08-580 02 700

Läsombudsgruppen på MTM

Kontakta oss om du vill tipsa om något till kalendariet eller till tidningen Läsombudet, eller om du undrar kring något. Skriv "Läsombudet" i rubriken.

Läsombudsgruppen: Åsa Agerbring, Lovisa Karlsson Kjellin, Catharina Kåberg, David Södergren Medin och Tom Weegar

Kontakt | info@mtm.se

Läsombudet kommer ut fyra gånger per år. **Ansvarig utgivare:** Helena Kettner Rudberg, **Redaktör:** Åsa Agerbring, **Redaktion:** Åsa Agerbring, Lovisa Karlsson Kjellin, David Södergren Medin, Tom Weegar, Catharina Kåberg, **Layout:** Tom Weegar, **Omslagsfoto:** Sara Appelgren, **Tryck:** Stibo, **ISSN:** 2002-1674, **ISSN digital utgåva:** 2002-1682. **Myndigheten för tillgängliga medier**, Box 5113, 121 17 Johanneshov, **E-post:** info@mtm.se, **Webb:** mtm.se, **Webb läsombud:** mtm.se/lasombud

"Tack för all inspiration!"

På en inspirationsdag för läsombud och frivilliga högläsare i Jönköpings län i början av maj medverkade LL-författaren och bibliotekarien Åsa Storck och berättade om sitt författarskap och om att skriva lättläst. Åsa har hittills fått imponerande 60 böcker på lättläst utgivna på olika förlag. (Boken på bilden är dock inte en av dem). Den första skrev hon för 28 år sedan och den senaste, *Kramar och brev*, är alldeles nyutkommen på Vilja förlag.

Att som läsombud och högläsare få möjlighet att delta i inspirationsdagar för att få "påfyllning", träffa andra läsombud och högläsare, utbyta erfarenheter och känna

att man ingår i större sammanhang är viktigt för att hålla "lågan" brinnande. Ett av läsombuden som deltog uttrycker det så här:

"Tack för all inspiration som ni skänkte oss på läsombudsträffen. Jag är så imponerad över ert engagemang och jag hoppas vi kan fortsätta sprida informationen vidare till kollegor och andra verksamheter! Jätteroligt att kunna få vara delaktig och ha ett ansvar för att våra deltagare får ta del av samhället! Ser redan fram emot vad ni hittar på till nästa gång vi ses!"

Dagen arrangerades av den regionala arbetsgruppen i Jönköpings län. Från MTM medverkade Catharina Kåberg.

Nu siktar vi mot tillgänglighet för alla

MTM arbetar just nu med en stor kartläggning av bok- och tidningsbranschen för att se hur tillgängliga deras digitala utgåvor är. Avsikten är att hitta sätt att samverka för ökad tillgänglighet och definiera riktlinjer och standarder för tillgänglighet i produktion av litteratur. Vad är ett minimikrav för hur tillgängliga böcker ska se ut, hur kan vi främja lättläst produktion och hur ska webbtillgängligheten inom textbaserad nyhetsmedia se ut? På MTM finns stora förhoppningar om att hitta nya kreativa och hållbara lösningar för att mer läsning ska bli tillgänglig direkt.

Läsning minskar risken för demens

Att hålla igång hjärnan med hjärnstimulerande aktiviteter, som att läsa, sjunga, gå på teater eller konsert spelar en viktig roll i förebyggandet av demens i högre åldrar.

Det visar en studie från forskare vid AgeCap, Centrum för åldrande och hälsa, vid Göteborgs universitet. Studien på 800 kvinnor som pågått sedan 1968, visar att de med flest hjärnstimulerande akti-

viteter hade hela 34 procent lägre risk att utveckla demens än de med lägst antal hjärnstimulerande aktiviteter, oberoende hur fysiskt aktiva de varit.

Studien fann också att gruppen med högst fysisk aktivitet hade 52 procent lägre risk att utveckla demens. Forskarna påpekar dessutom att det inte behövs någon hög aktivitet för att uppnå effekt.

Årets läsombud arbetar oförtröttligt för allas rätt till läsning

Årets läsombud 2019 är Agneta Json Granemalm som får priset för att "... i många år oförtröttligt verkat för allas rätt att finna vägen till läsningen". Det är åttonde året som MTM delar ut priset till ett läsombud eller en högläsare som gjort extra fina insatser för att främja läsningen inom omsorgen.

– Nämen, vad kul! Jag tycker ju att detta är så viktigt. Så länge jag bara orkar och kan så kommer jag att fortsätta med detta, för det ger så otroligt mycket tillbaka. Att bli utsedd till Årets läsombud blir ju som kronan på allt som man har gjort under alla dessa år!

Agneta har arbetat som läsombud, utvecklat högläsning inom daglig verksamhet och utbildat många nya högläsare. Nu som pensionär är hon fortfarande med i den kommunala arbetsgruppen och läser för grupper både inom LSS- och äldreomsorg. Engagemanget är stort.

– Det handlar om att förmedla något till någon som inte kan ta det till sig på egen hand. Responsen tillbaka är så givande och när man ser att ögonen vaknar till liv, ja då blir man så glad.

Gör det enkelt, är Agnetas råd till nya högläsare. Läs korta noveller eller berättelser. Läs inte för fort, läs varierat och använd rekvisita för att förstärka upplevelsen. Det är bra att få se på bilder eller klämma, känna och lukta på saker.

– Läsning handlar om trygghet och böcker får minnet att leva igen. En tid som man kommer ihåg, en händelse eller plats. Det ska man ta vara på. Jag läser ibland ur Per Gustavssons bok *Det var en gång – Utflykt i Sagobygden* som är fylld av spännande berättelser om trakten häromkring. I boken får man följa med till en herrgård där rika frun dansade med djävulen eller en kyrka som jättar kastat stora stenar mot. Ännu bättre blir det då om man sedan åker till platsen man läst om. Finns verkligen spår efter vargarnas klor på Karins sten?

Läs mer om Agnetas arbete på läsombudswebben www.mtm.se/lasombud/.

FOTO:Catharina Kåberg

Fler fantastiska läsombud och högläsare

Att utse Årets läsombud är inte lätt när det finns så många som förtjänar att vinna. Eftersom de alla har så mycket intressant och inspirerande att berätta om arbetet med att tillgängliggöra läsning, får ni här möta de övriga fyra slutkandidaterna till priset.

Varför ska man andas?

När jag frågar Birgitta Broholm i Mullsjö om varför man ska läsa får jag tillbaka:

– Varför ska man andas? Det går inte att svara på. Det är livet. Det ger perspektiv och upplevelser, det ger så mycket glädje. Det vill jag förmedla till de som jag läser för.

Birgitta läser för äldre och är nu inne på sista delen av Per Anders Fogelströms Stad-serie. Hon menar att det går jättebra att läsa kapitelböcker om språket är lätt och handlingen är enkel att följa. Det gör inte så mycket om inte alla kommer ihåg vad man läste förra gången, det man läser här och nu är det som betyder något.

Att hennes lässtunder är populära råder det ingen tvekan om, i hennes nominering står ”Det är lätt att bli fångslad av det Birgitta läser, och lätt för alla att hänga med. Birgittas enorma intresse för böcker och läsning lyser igenom. Vi känner oss oerhört privilegierade att ha henne just hos oss.”

Läs allt överallt

Elselott Ek på dagliga verksamheten Fontänen i Skara säger att en av de viktigaste uppgifterna för ett läsombud är att alltid ha i tankarna att man kan förmedla text till den som inte själv kan läsa. Det handlar inte bara om läsestunder utan går man ut med brukare så ska man läsa vad som står på skyltar och prata om det. Det är viktigt att förmedla betydelsen av all läsning och att se till att det alltid finns böcker lätt tillgängliga för dagverksamhetens besökare.

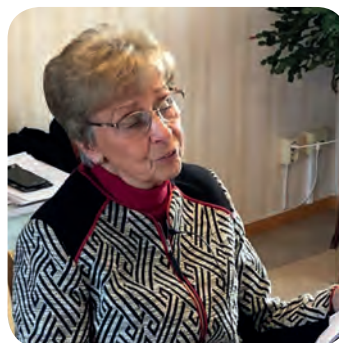
Elselott är utvecklingssamordnare inom LSS, anordnar aktiviteter och rekryterar nya läsombud. Elselott är också samordnare för den lokala arbetsgruppen och trycker på vikten av att ha en bra arbetsgrupp som kan ge stöd och inspiration.

Alla ska känna sig sedda

Ulla Borgius entusiasm sprider sig via telefonen. Att vara högläsare är en så fin gemenskap säger hon och fortsätter:

– Det är glädje och värme. Jag får lära mig nya saker, jag får energi av de jag läser för. För mig är det viktigt att lyssnaren är i centrum, så jag läser upp namnen på alla som är där, har mycket ögonkontakt och tar tillvara deras funderingar och kommentarer. Alla ska få chansen att bidra.

Ulla läser varje vecka för de äldre på Mariahemmet i Torsås. Stunderna är viktiga för de boende och bjuder

inte sällan på något nytt. Ibland blir det en sångstund, andra gånger frågesport eller så samtal man om aktuella ämnen. När Ingvar Kamprad dog samtalade man om Ikea-möbler vilket ledde till minnen om hus och boende. Just

nu läser hon *Livet enligt Dagny: i huvudet på en 104-åring* om bloggaren Dagnys liv. Boken ger mycket skratt och igenkänning.

Läsningen ledde till fler tillsammansaktiviteter

När Linda Rydberg började arbeta på Escobar dagverksamhet ställdes hon inför en utmaning. Hur skulle hon få brukarna, med NPF-problematik och svårighet att samspela med varandra, att fungera i en läsecirkel?

Hon utarbetade ett upplägg med tydlig information i förväg om när läsecirkeln är, vad man läser och vem som leder cirkeln. Rummet där läsecirkeln äger rum byter skepnad från vitt till blått för att signalera bokcirkel. Alla har sina platser och varje läsecirkel har samma upplägg. Alla deltagarna säger sitt namn, ledaren berättar kort om boken, sedan läser man en stund för att sedan ta paus och prata om boken.

Man avslutar med att sammanfatta det man läst och berätta vad som händer nästa gång.

– Vi har avdramatiserat miljön och gör läsestunden förutsägbar för brukarna. Strukturen har också gjort att vi nu har fler tillsammansaktiviteter

som film- och spelkvällar. Stämningen och gemenskapen är väldigt bra på Escobar, berätta Linda.

Text: Åsa Agerbring och David Södergren Medin

Bokbussen besöker storlånare på en daglig verksamhet för personer med intellektuell funktionsnedsättning och hörselnedsättning. Foto: Ester Hedberg, Läs&Skriv, Dyslexiförbundet.

Biblioteket som kommer till låntagarna

Hur når biblioteken ut till LSS- och äldreomsorgen med tillgängliga medier? Det har projekt Utmaning storstad tittat närmare på. Ett bra exempel är Haninge bibliotek och deras bokbuss.

I projektet "Utmaning storstad – Läsning och tillgängliga medier inom LSS- och äldreomsorg" har Regionbibliotek Stockholm undersökt hur biblioteken i länet arbetar för att nå ut med tillgängliga medier i omsorgen. Haninge bibliotek och deras bokbuss lyfts fram i rapporten.

En lugn och trygg miljö

I Haninge söder om Stockholm har biblioteket i tio år arbetat med en bokbuss som kör ut till flera av kommunens träffpunkter för seniorer, dagliga verksamheter och gruppboenden för personer med funktionsnedsättning.

Bibliotekarien Pia Andersson Wredlert berättar att det särskilt för många med intellektuell funktionsnedsättning kan kännas svårt och krångligt att besöka ett bibliotek. Här är det tvärtom biblioteket som kommer till dem, med ett riktat utbud av medier och en lugn och trygg miljö. Det har varit ett bra sätt att tillgängliggöra litteratur till en grupp som annars kan vara svårt att nå för biblioteken.

Resultatet av ett långsiktigt arbete

Bokbussen har höga utlåningssiffror och personalen lägger ner mycket tid att hitta nya böcker som passar låntagarna.

– Även om flera av de som lånar inte kan läsa själva så är de väldigt engagerade när det gäller läsning och lånar mycket, berättar Pia. Det kan vara både svårt och roligt att hitta böcker som passar läsare med många olika önskemål.

Det stora intresset är ett resultat av ett långsiktigt målmedvetet arbete, menar Pia. Hon tycker att det är viktigt att även den som inte kan läsa ska ha höga förväntningar när det gäller bibliotek och läsning.

Utmaning storstad

Projektet "Utmaning storstad" startades av MTM och drivs av Regionbibliotek Stockholm. Det är en metodutvecklingsinsats med fokus på bibliotek och verksamheter inom LSS- och äldreomsorg. I projektet ingår att öka kunskapen och kännedomen om tillgängliga medier och att hitta goda representanter för nya arbetssätt för att nå ut i omsorgen med tillgänglig läsning. Läs mer på

www.regionbiblioteket.se/projekt/utmaning-storstad

Text: David Södergren Medin

5 FRÅGOR TILL...

Bengt Fredrikson, chefredaktör för den lättlästa nyhetstidningen 8 Sidor och författare till flera böcker på lättläst om historia och historiska personer. Nu kommer hans bok om Sveriges historia ut på LL-förlaget.

1 Hej Bengt! Berätta lite om dig själv.

Jag är uppvuxen i Linköping och har jobbat som journalist på dagstidningar runtom i Sverige sen jag var 20 år. Nu är jag 58 och mycket har förändrats. Men jag gillar fortfarande att skriva och att vara ute och röra på mig; långfärdsskridskor och skidor på vintern och löpning och vandring på sommaren.

2 Hur kom det sig att du började skriva böcker om historia och historiska personer?

Det började med att jag under en resa i Europa kom på att jag visste väldigt lite om första världskriget. Man kan säga att jag sedan dess har skrivit böcker om ämnen som jag själv vill lära mig mer om. Som journalist så jobbar man snabbt och ytligt. Det är intressant att istället få hålla på med något under en längre tid. Om man vill lära sig mer om något så är ett bra sätt att skriva en bok!

3 Din nya bok handlar om Sveriges historia. Vilken utmaning att skriva om!

Ja, man måste ju ta bort saker och skriva kort. Alla kungar behöver inte alltid komma med. Jag tyckte att det saknades en bok där man kunde få ett snabbt grepp om Sveriges historia, och har försökt skriva om hur saker har förändrats under den långa tid som det handlar om. Det var svårt att

komprimera och välja vad som skulle vara med i boken.

4 Du har också skrivit lättläst om bland annat EU.

På spaning efter EU är kanske den bok som jag själv är mest nöjd med. Det är ett krångligt ämne som jag hoppas och tror att jag kanske lyckades göra lite lättare att förstå. Man tänker inte på EU så mycket men vad vi än gör så finns EU med i bilden. Jag spanade efter vad EU betyder i våra liv.

5 Vilken historisk period skulle du, om det vore möjligt, allra helst vilja besöka?

Stenåldern verkar ha varit rätt behaglig. Det var varmt, lite folk, få krig och gott om mat. Men egentligen är ju tiden som folk i min ålder har levt i mest intressant. Vilka otroliga förändringar vi har fått vara med om när det gäller till exempel teknik och kommunikation. Jag tycker att de två ytterligheterna är de mest intressanta; stenåldern och nutiden.

Text: Catharina Kåberg

Foto: Sara Appelgren

Sveriges historia – från istid till EU
Inbunden • 288 Sidor • 245 kr
Beställ på ll-forlaget.se

MYNDIGHETEN FÖR
TILLGÄNGLIGA MEDIER

Box 5113
121 17 Johanneshov

B

SVERIGE
Porto betalt
Port payé

BOKTIPSET!

LÄTTLÄST OM HISTORIA

Historia handlar om människors liv, drömmar och öden. Här ger vi tips på böcker om livet i Amerika, drömmen om ett bättre liv och lika rättigheter samt tragiska öden.

MIN FARBROR BLEV SVENSKAMERIKAN

av Jan-Ewert Strömbäck

En spännande berättelse om författarens

farbror Elis,

han som utvandrade till Amerika. Vi får följa med på en resa till staden Jamestown

där vi får lära oss om hur

svenskars liv i det nya landet kunde se ut. Här finns också intressant information om släktforskning och många fina bilder hämtade från museer i Amerika.

LL-förlaget, nivå 2 – lättare

DRÖMMEN OM ETT HEM

av Hans Peterson

Hanna och Jan har precis fått sitt andra barn. Hanna vill ge sin lilla dotter ett tryggare liv. Hon vill försöka få fatt i en bättre bostad. Men kan

hon få Jan att förstå hur viktigt det är? Det här är en berättelse om drömmar och förhoppningar om ett bättre liv i en inte alltför

avlägsen tid. Första fristående delen i en serie om 1930-talets Sverige, den andra delen heter *Det nya hemmet*.

Vilja, nivå medium, lix 17

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

av Sara Telemann

I *Rösträtt för kvinnor* möter vi flera av de modiga kvinnor som vågade ta upp kampen för att få samma rättigheter och delta i samhället på samma villkor som männen.

Det blir en inspirerande och fartfylld färd genom historien där det är kvinnornas berättelser som kommer fram. Boken är rikligt och humoristiskt illustrerad av författaren.

LL-förlaget, nivå 3 – lätt

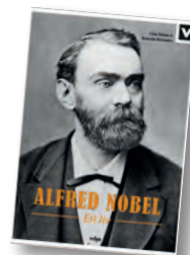
ALFRED NOBEL – ETT LIV

av Annelie Drewsen och Cilla Dahlén

Alfred Nobel levde på 1800-talet. Redan som liten var han väldigt smart och det var ingen överraskning att han blev en av världens främsta uppfinnare. Hans mest kända uppfinning är dynamiten. Alfred Nobel gifte sig aldrig och

fick inga barn. När han dog ville han därför att hans pengar skulle ges till personer som gjort något viktigt för mänskligheten. Det var så Nobelpriset kom till. Idag är det ett av de finaste priserna man kan få.

Vilja förlag, nivå X-large, lix 31

ANNE FRANK – ETT LIV

av Marian Hoefnagel

Anne Frank var en judisk flicka som föddes i Tyskland 1929.

När Adolf Hitler tog över makten tvingades familjen fly till Amsterdam. I sin dagbok skrev Anne om sitt liv och sina drömmar. I den här boken, som byg-

ger på dagboken, får vi följa Anne Frank från det att hon föds tills hon dör i koncentrationslägret.

Vilja förlag, nivå X-large

Text: Viveka Norström Hallberg,
Helena Lingmert och Clara Lindström